

FRANCIS SCOTT FITZGERALD - VELKÝ GATSBY

LITERÁRNÍ TEORIE

Literární druh a žánr:

společenský román (próza, epika)

Literární směr:

vydáno r. 1925; světová meziválečná próza → "jazzový věk" v americké literatuře; tzv. ztracená generace

Slovní zásoba:

převažuje spisovný jazyk; noblesnější výrazy (běžné pro vyšší společnost); občas nespisovné až vulgární výrazy; barvitě výrazy týkající se popisů a charakteristik

Stylistická charakteristika textu:

jazyková elegance a vyváženost; propracovanost popisů; podrobné charakteristiky

Vypravěč:

přímý účastník děje – Nick Carraway (-ich forma)

Postavy:

NICK CARRAWAY: vypravěč příběhu; mladý a ambiciózní, toužící po kariéře; GATSBY: velice inteligentní tajemný mladý milionář, pohostinný, moudrý, nešťastně zamilovaný; DAISY: sestřenice Nicka a bývalá Gatsbyho dívka, manželka Toma Buchanana; TOM BUCHANAN: manžel Daisy; WILSON: majitel autoopravny; MYRTLE WILSONOVÁ: manželka majitele autoopravny, milenka Toma Buchanana; JORDAN BAKEROVÁ: golfistka, prožije krátký vztah s Nickem

Děj:

děj začíná několik let po 1. svět. válce → mladý Nick Carraway přijíždí do New Yorku s vidinou skvělé kariéry → zabydlí se na Long Islandu → jeho sousedem je tajemný milionář Gatsby, který pořádá časté a velice honosné večírky → Nick se setkává se svou povrchní sestřenicí Daisy a jejím manželem Tomem Buchananiem (= nešťastné manželství) → Nick brzy (i díky pozvání od Gatsbyho) zapadá do zdejší společnosti → poznává i Tomovu milenkou Myrtle Wilsonovou, manželku majitele autoopravny a golfistku Jordan Bakerovou, se kterou naváže vztah → brzy se stane Gatsbyho přítelem → do té doby o něm slyšel jen legendy a pomlvy, ale zjišťuje, že jde o nesmírně příjemného člověka → zjišťuje i detaily o jeho podezřelých obchodech s alkoholem a historii jeho cesty k penězům (původním jménem byl Gatz; z chudé rodiny; láska k dívce Daisy, rozchod kvůli rozdílnému spol. postavení; setkání s milionářem Danem Codym, který mu pomohl k penězům; válka; majorem; studia na Oxfordu) → Nick zjišťuje, že Gatsbyho životní láskou je Daisy → Gatsby se s Daisy setkává → rozvrat jejího manželství s Tomem → přímá konfrontace Gatsby X Tom → Daisy ujíždí Gatsbyho autem → nehoda → Daisy přejede Myrtle Wilsonovou → Wilson je naprosto zničený (již dříve se dozvěděl o její nevěře a chtěl s ní odjet pryč) → Tom mu řekne, kdo je majitelem auta (a tím pádem domnělým vrahem) → Gatsby je ve svém domě zastřelen Wilsonem, který následně spáchá sebevraždu → truchlí jen pár lidí (včetně Nicka) – místní smetánka zapomněla na Gatsbyho pohostinnost → Daisy a Tom odjíždějí → Nick je znechucený, končí vztah s Jordan Bakerovou a odjíždí zpět domů

Prostor:

Long Island, New York (USA)

Čas:

20. léta 20. století

Význam sdělení (hlavní myšlenky díla):

popis a kritika povrchního chování společenské smetánky; zobrazení charakteru většiny lidí (i bohatých) – např. krátká paměť, povrchnost, aj.

LITERÁRNÍ HISTORIE - společensko-historické pozadí vzniku

Politická situace (mocenské konflikty, aj.):

mohutný hospodářský rozvoj (po roce 1865); vznik 15 nových amerických států (1865-1914); americká expanze do Karibiku a Tichomoří (80. a 90. léta 19. století); USA získávají Panamský průplav na dalších 100 let (1903); 1. světová válka (1914-1918); ženy v USA získávají volební právo (1920); v americkém Chicagu "vládne" mafiánský boss Al Capone (20. léta 20. století)

Kontext dalších druhů umění:

HUDBA: Igor Stravinskí (1882-1971)

Kontext literárního vývoje:

probíhá období tzv. ztracené generace; světová meziválečná próza

AUTOR

Život autora:

Francis Scott Fitzgerald (1896-1940) – americký spisovatel a scénárista, významný zástupce tzv. ztracené generace; pocházel z rodiny irských přistěhovalců – ve 13 letech mu byl otisknut jeho detektivní příběh – studia v New Jersey a Princetonu – byl velice inteligentní a začal se více zajímat o literaturu – v r. 1918 narukoval do války, ale nestihl zeúčastnit bojů – svatba se Zeldou Sayrovou – společně se stali celebritami a vzory tzv. jazzového věku a bouřlivých 20. let – zajímavý život – časté zadlužení a problémy s alkoholem – práce filmového scénáristy v Hollywoodu (od r. 1937 až do své smrti), zemřel r. 1940 v Kalifornii; často zobrazoval společenské poměry ve 20. letech, kritizoval zejména vyšší spol. vrstvy (přestože k nim sám částečně patřil), jeho romány byly mnohokrát zfilmovány

Vlivy na dané dílo:

příslušnost ke společenské smetánce; manželství se Zeldou Sayrovou (čerpal z něj prvky pro své romány, často a tajně i pasáže z manželčina deníku)

Vlivy na jeho tvorbu:

příslušnost ke společenské smetánce – znalost prostředí

Další autorova tvorba:

PRÓZA: Na prahu ráje (prvotina – 1. úspěch); Něžná je noc; Poslední magnát (nedokončený román o filmovém průmyslu); Podivuhodný případ Benjamin Buttona (povídka)

Inspirace daným literárním dílem (film, dramatizace, aj.):

FILM: Velký Gatsby (němý film USA; 1926); Velký Gatsby (film USA; 1949); Velký Gatsby (film USA; 1974) – režie: Jack Clayton; scénář: Francis Ford Coppola; hrají: Robert Redford, Mia Farrow; Velký Gatsby (TV film USA/VB; 2000); OPERA: Velký Gatsby (1999) – John Harbison

Jak dílo inspirovalo další vývoj literatury:

teoreticky mohlo inspirovat ostatní představitele ztracené generace

LITERÁRNÍ KRITIKA

Dobové vnímání díla a jeho proměny:

během autorova života nebylo dílo příliš populární; v době hospodářské krize (po r. 1929) a 2. svět. války bylo zcela zapomenuto; v 50. letech byl román znovu vydán a brzy si získal obrovskou popularitu po celém světě; dnes je Velký Gatsby považován za jedno z nejlepších amerických i anglicky psaných děl všech dob

Aktuálnost tématu a zpracování díla:

dílo je velice aktuální i dnes – problém morálně pokleslých lidí zkažených penězi a blahobytem se stále opakuje

román - prozaický epický žánr; delší rozsah a komplikovanější děj než povídka nebo novela; příběh zpravidla obsahuje více postav

světová meziválečná próza - světová prozaická tvorba mezi 1.a 2.svět.válkou; tvořit začínala tzv.ztracená generace (Ernest Hemingway, Francis Scott Fitzgerald, John Steinbeck, Erich Maria Remarque, aj.); dále tvořili např. Agatha Christie, James Joyce nebo Franz Kafka

jazzový věk - označuje bouřlivé období zejména 20.let 20.stol. v USA; ZNAKY: mohutný hospodářský rozvoj X často ztráta morálních hodnot – morální úpadek společnosti; toto období zobrazuje např. Francis Scott Fitzgerald

ztracená generace - skupina amerických prozaiků, kteří se většinou přímo účastnili 1.svět.války (ta většinou zničila jejich ideály a silně ovlivnila jejich tvorbu po tematické stránce, včetně jejich života a psychiky); patří sem zejména John Steinbeck, Ernest Hemigway, Francis Scott Fitzgerald, Erich Maria Remarque, William Faulkner nebo Gertrude Steinová, která je považována za autorku názvu "Ztracená generace"